

Nr 43.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 7 § rättegångsbalken m. m.

Genom en den 21 maj 1948 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 278, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) **L a g**
om ändrad lydelse av 7 kap. 7 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 7 kap. 7 § rättegångsbalken¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

7 kap.

7 §.

Statsåklagare äro landsfogdarna Statsåklagare äro landsfogdarna samt förste stadsfiskalen i Stock- och förste stadsfiskalerna. holm.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

2) **L a g**

om tillämplighet av vissa bestämmelser angående landsfogde å förste stadsfiskalen i stad som undantagits från området för landsfogdens åklagarverksamhet.

Härigenom förordnas som följer.

Vad i lag för vissa fall är föreskrivet därom, att landsfogden har att pröva, huruvida allmänt åtal bör ske, skall i stad som undantagits från området för landsfogdens åklagarverksamhet avse förste stadsfiskalen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

¹ Senaste lydelse se SFS 1947: 616.

3) L a g

om behörighet i vissa fall för distriktsåklagare att verkställa åtalsprövning som eljest ankommer på statsåklagare.

Häri genom förordnas som följer.

Utan hinder av vad i lag för vissa fall är föreskrivet därom, att statsåklagare skall pröva, huruvida allmänt åtal bör ske, må i den omfattning, som föranledes av särskilda skäl, Konungen eller, efter Konungens bestämmande, riksåklagaren förordna, att prövningen i stället skall ankomma på distriktsåklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

4) L a g

angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 19 maj 1944 (nr 215) om eftergift av åtal mot vissa underåriga.

Häri genom förordnas, att 3 § lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

3 §.

Frågan om eftergift av åtal skall prövas av *landsfogden eller, i Stockholm, av förste stadsfiskalen; dock äger Konungen förordna, att frågan må, i den omfattning vartill Konungen finner särskilda skäl föranleda, prövas av underordnad åklagare.*

Frågan om eftergift av åtal skall prövas av *statsåklagare.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

Beträffande de skäl som ligga till grund för lagförslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Med de under 1) och 2) upptagna lagförslagen åsyftas att möjliggöra inrättandet i större städer av en befattning som förste stadsfiskal med samma ställning som landsfogde.

Landsfogdarna och förste stadsfiskalen i Stockholm äro enligt 7 kap. 7 §

¹ Senaste lydelse se SFS 1947: 628.

rättegångsbalken statsåklagare. För vissa fall har det i lag föreskrivits, att det skall ankomma på dessa åklagare att pröva huruvida åtal bör ske. Härvidlag är till en början att beakta 3 § lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga. Där stadgas som huvudregel, att fråga om åtals- eftergift enligt nämnda lag skall prövas av landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen. Vidare finnas föreskrifter om åtalsprövning av nu nämnda åklagare i fall då den misstänkte av annan anledning än det förevarande brottet intagits i anstalt för social- eller kriminalvård. Till denna grupp höra bestämmelserna i 44 § 4 mom. barnavårdslagen, 49 a § alkoholistlagen, 19 § lagen om ungdomsfängelse, 14 § lagen den 13 mars 1937 om tvångsuppfostran och 3 § 1. lagen den 30 juni 1947 angående upphävande av bl. a. lagen om tvångsuppfostran. Enligt dessa lagrum skall det, då någon, som för skyddsuppfostran intagits i skola tillhörande barna- och ungdomsvården eller tvångsvis intagits i allmän alkoholistanstalt eller dömts till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, misstänkes att hava före slutlig utskrivning eller stadgad tillsynstids utgång förövat brott som hör under allmänt åtal, ankomma på landsfogden eller, om brottet begåtts i Stockholm, på förste stadsfiskalen att avgöra, huruvida åtal lämpligen bör ske. Såvitt fråga är om alkoholist som vid brottets förövande fyllt 18 år är dock regeln tillämplig endast om å brottet ej kan följa högre straff än böter eller fängelse i sex månader. Före åtalsprövningen skall, om den sker enligt barnavårdslagen, alkoholistlagen eller lagen om tvångsuppfostran, yttrande inhämtas från styrelsen för vederbörande skola eller anstalt samt, om den avser någon som dömts till ungdomsfängelse, från ungdomsfängelsenämnden. Genom lag den 30 juni 1947 (nr 300), som träder i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnar, har lydelsen av 44 § barnavårdslagen ändrats bl. a. sålunda, att bestämmelsen i 4 mom. skall utgöra 3 mom. i paragrafen.

En annan grupp bilda vissa stadganden enligt vilka åtal icke må väckas med mindre landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen finner det ur allmän synpunkt påkallat. Föreskrifter av detta innehåll finnas i 14 kap. 45 §, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 § strafflagen samt skola enligt den till årets riksdag avlåtna propositionen (nr 80) med förslag till ändrad lagstiftning om brott mot staten och allmänheten införas även i 2 kap. 18 § och 24 kap. 6 § samma lag.

Slutligen finnes i strafflagen även ett stadgande om dubbel åtalsprövning. Enligt 14 kap. 26 § skall sålunda, då havande kvinna fördrivit sitt foster, landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen pröva huruvida åtal bör ske. Finner han skäl till åtal, skall frågan underställas riksåklagarens prövning.

I sitt över propositionen nr 80 avgivna utlåtande, nr 39, har utskottet föreslagit den ändring, att orden »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» i 2 kap. 18 §, 14 kap. 45 § och 24 kap. 6 § skola utbytas mot »statsåklagaren». Vidare har utskottet hemställt, att samma ändring föreskrives skola ske i 14 kap. 26 §, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 §. Enligt utskottets förslag skola ändringarna i strafflagen, i vad de avse att orden »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» i 14 kap. 26 och

45 §§, 20 kap. 12 §, 21 kap. 11 § och 22 kap. 10 § strafflagen skola ersättas med »statsåklagaren», äga tillämpning från och med den 1 juli 1948.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har i förevarande hänseende anfört:

Enligt vad riksåklagarämbetet meddelat ha stadsfullmäktige i Malmö den 24 oktober 1947 beslutat godkänna ett av magistraten därstädes framlagt förslag angående omorganisation av stadens åklagarväsen, innebärande bl. a. att staden skall undantagas från landsfogdens verksamhetsområde samt att landsfogdens åligganden i stället skola fullgöras av en förste stadsfiskal som är direkt underställd riksåklagaren. Magistraten lär inom kort komma att begära Kungl. Maj:ts fastställelse å nämnda beslut, och denna begäran torde böra bifallas. Den tilltänkta reformen kan emellertid icke komma till stånd utan riksdagens medverkan. För dess genomförande kräves lagstiftning, varigenom förste stadsfiskalen i Malmö hänföres till kategorien statsåklagare och jämväl i övriga förut berörda hänseenden likställs med landsfogdarna och förste stadsfiskalen i Stockholm. Vid avfattningen av de erforderliga lagbestämmelserna bör beaktas, att fråga om inrättande av en förstestadsfiskalsbefattning kan uppkomma även i andra städer än Malmö. Enligt vad jag erfarit ha förberedelser för en sådan åtgärd vidtagits i Göteborg.

I överensstämmelse med det sålunda anförda förordar jag, att 7 kap. 7 § rättegångsbalken erhåller den ändrade lydelsen att statsåklagare äro landsfogde och förste stadsfiskal. Dessutom torde i särskild lag böra stadgas att vad i lag för vissa fall är föreskrivet därom, att landsfogden har att pröva huruvida åtal bör ske, skall i stad som undantagits från området för landsfogdens åklagarverksamhet avse förste stadsfiskalen.

Innebörden av de under 3) och 4) upptagna lagförslagen är, att Kungl. Maj:t skall få befogenhet att själv eller genom riksåklagarämbetet i begränsad omfattning uppdraga åt distriktsåklagare att verkställa sådan prövning av åtalsfrågor som eljest enligt lag skall ankomma på statsåklagare.

Utskottet. Ur rättsvårdens synpunkt torde det vara fördelaktigt, att befattningar såsom förste stadsfiskal med statsåklagarbefogenhet inrättas även i andra större städer än Stockholm. Utskottet vill tillstyrka, att härför erforderliga lagändringar genomföras.

Mot det under 1) upptagna förslaget till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 7 § rättegångsbalken, varigenom de nya befattningarnas innehavare bliva att hänföra till statsåklagarna, har utskottet icke funnit anledning till erinran.

På de nuvarande statsåklagarna ankommer enligt åtskilliga lagrum att pröva, huruvida åtal skall ske. Då den sammanfattande benämningen statsåklagare antagits först efter tillkomsten av dessa lagrum, hava de åtalsprövande myndigheterna däri icke kunnat angivas annorlunda än genom en uppräknig. I strafflagen göres det sålunda till ett villkor för talans väckande, att »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» finner åtal

vara ur allmän synpunkt påkallat. Lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga använder samma ord för att beteckna de myndigheter, som hava att handlägga frågor om åtalseftergift. Enligt 3 § 1. lagen om upphävande av 5 kap. 3 § strafflagen samt lagen om tvångsuppfostran ankommer det i visst fall, »om brottet begåtts i Stockholm, på förste stadsfiskalen och eljest på landsfogden» att avgöra fråga om åtals anställande. I övriga lagrum förklaras det skola ankomma »där brottet är begånget i Stockholm, å förste stadsfiskalen och eljest å landsfogden» att pröva, om åtal skall ske. Det under 2) upptagna lagförslaget är avsett att å de nya statsåklagarna överföra den inom deras verksamhetsområde fallande åtalsprövningen. En förutsättning för detta förslag har varit, att de nuvarande bestämmelserna — utom i vad angår lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga — skola kvarstå oförändrade. I konsekvens härmed hava genom propositionen nr 80 föreslagits nya åtalsbestämmelser i strafflagen, vari den åtalsprövande myndigheten angives med samma ordalag som hittills kommit till användning i nämnda lag.

Emellertid har utskottet, såsom framgår av den förestående redogörelsen, i utlåtandet nr 39 föreslagit icke blott att benämningen statsåklagaren införas i de nya strafflagsparagraferna utan även att de redan gällande åtalsbestämmelserna i strafflagen ändras så, att orden »landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen» utbytas mot »statsåklagaren». Det syfte, som man velat tillgodose genom den nu föreslagna lagen, uppnås, därest utlåtandet nr 39 godkännes, för strafflagens del utan särskild lagstiftning. Lagförslaget skulle sålunda få betydelse endast för fall som avses i lagarna om ungdomsfängelse och tvångsuppfostran, lagen om upphävande av 5 kap. 3 § strafflagen samt lagen om tvångsuppfostran ävensom barnavårds- och alkoholistlagarna. Under dessa omständigheter föreligga icke längre de praktiska skäl, som med propositionens utgångspunkt talat för att lösa förevarande spörsmål genom en särskild lag, vari stadgandena om landsfogdes åtalsprövning förklaras tillämpliga på de nya statsåklagarna. Enligt utskottets mening vinnes en bättre lösning genom att, i likhet med vad utskottet förordat beträffande strafflagen, ändra åtalsbestämmelserna i respektive lagar så, att åtalsprövningen angives skola tillkomma statsåklagaren. Därmed åstadkommes jämväl, att ifrågavarande överåklagare komma att benämnas enhetligt inom strafflagstiftningens område. Ändringarna kunna lämpligen föreskrivas i särskild lag, vari stadgas, att i 19 § lagen om ungdomsfängelse, 14 § lagen om tvångsuppfostran, 44 § barnavårdslagen samt 49 a § alkoholistlagen orden »ankommer det, där brottet är begånget i Stockholm, å förste stadsfiskalen och eljest å landsfogden» skola ersättas med orden »ankommer det å statsåklagaren» ävensom att i 3 § 1. lagen om upphävande av 5 kap. 3 § strafflagen samt lagen om tvångsuppfostran orden »ankommer det, om brottet begåtts i Stockholm, på förste stadsfiskalen och eljest på landsfogden» skola utbytas mot orden »ankommer det på statsåklagaren». Kompetensfördelningen mellan statsåklagarna regleras genom bestämmelser i rättegångsbalken och i tjänsteinstruktioner.

Mot de under 3) och 4) upptagna lagförslagen, vilka torde innebära en behövlig reform, har utskottet icke funnit anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

A. med avslag å det vid förevarande proposition, nr 278, fogade förslaget till lag om tillämplighet av vissa bestämmelser angående landsfogde å förste stadsfiskalen i stad som undantagits från området för landsfogdens åklagarverksamhet för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående ändring i 19 § lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse m. m.

Häri genom förordnas, att i 19 § lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse¹, 14 § lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran², 44 § lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)³ samt 49 a § lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag)⁴ orden »ankommer det, där brottet är begånget i Stockholm, å förste stadsfiskalen och eljest å landsfogden» skola ersättas med orden »ankommer det å statsåklagaren» ävensom att i 3 § 1. lagen den 30 juni 1947 (nr 299) angående upphävande av 5 kap. 3 § strafflagen samt lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran orden »ankommer det, om brottet begåtts i Stockholm, på förste stadsfiskalen och eljest på landsfogden» skola utbytas mot orden »ankommer det på statsåklagaren».

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

B. med bifall i övrigt till propositionen antaga de därvid fogade förslagen till *dels* lag om ändrad lydelse av 7 kap. 7 § rättegångsbalken, *dels* lag om behörighet i vissa fall för distriktsåklagare att verkställa åtalsprövning som eljest ankommer på statsåklagare, *dels* ock lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 19 maj 1944 (nr 215) om eftergift av åtal mot vissa underåriga.

Stockholm den 10 juni 1948.

På första lagutskottets vägnar:

AXEL LINDQVIST.

¹ Senaste lydelse se SFS 1939: 322.

² Senaste lydelse se SFS 1939: 321.

³ Senaste lydelse se SFS 1947: 300; se ock SFS 1946:335.

⁴ Senaste lydelse se SFS 1944: 217.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Lodenius*, Krügel*, Ekströmer, fru Sjöström-Bengtsson*, herrar Göransson* och Arrhén*;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Gezelius*, Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud*, Berg, Lindberg*, Gustafsson i Lekåsa och Antby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.